

Walcheren van de kaart

Middelburg, of Tintamarre?

Een heuvelklip

“Middelburg of het Vlakke; onbewoonde heuvelklip aan de oostkust van het eiland St. Marten”. Zo vermeldde A.J. van der Aa in 1845 een naar Middelburg genoemd Caribisch eilandje in zijn *Aardrijkskundig*

heuvelklip Middelburg lijkt spoorloos verdwenen te zijn. Het is lastig te achterhalen wie die naam introduceerde en wanneer de naamgeving heeft plaatsgevonden. Er zijn enkele opties.

Voor de eerste optie moeten we eerst de

Woordenboek der Nederlanden. Bij een heuvelklip denk je in eerste instantie aan een uitstekende rotspartij maar in dit geval heeft het woord de betekenis van rotseiland. Dat moet, dat lijdt geen twijfel, betrekking hebben op Tintamarre, een bij-eilandje van het Antilliaanse eiland Sint Maarten. Tintamarre ligt enkele kilometers uit de oostkust van Saint-Martin, het Franse gedeelte van Sint Maarten. Het bij-eilandje is met zijn oppervlakte van slechts 0,8 vierkante kilometer weliswaar nietig, maar het heeft toch zeer opmerkelijke bewoners en gasten geherbergd. Merkwaardig is het dat we de naam Middelburg in verband met Tintamarre, behalve bij Van der Aa, in geen enkele andere bron tegenkomen; niet in een reisjournaal of in een andere beschrijving en ook niet op een landkaart. De

Tintamarre. (thesabaislander.com)

geschiedenis van grote broer Sint Maarten kort aanstippen. Van de Nederlanders waren het aanvankelijk de Zeeuwen die op Sint Maarten neerstreken. In 1624 werd in opdracht van de Kamer Zeeland van de West-Indische Compagnie (WIC) koers gezet naar het eiland. De Zeeuwen ontdekten hier rond 1630 een lucratieve bron, de zoutpannen. Bovendien was Sint Maarten strategisch gelegen, tussen de kolonies Nieuw-Nederland in Noord-Amerika en Nederlands-Brazilië. Om die redenen volgde in 1631 de officiële bezetting van Sint Maarten door de WIC, echter niet namens de Kamer Zeeland maar namens die van Amsterdam. Direct werd begonnen met de bouw van een fort op de plek waar eerder

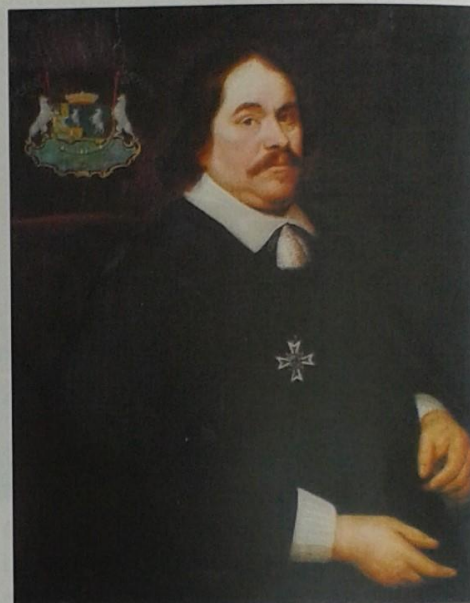
al de Spanjaarden een klein verdedigingswerk hadden opgezet. In 1737 zou hier een volledig nieuw verdedigingswerk verrijzen, Fort Amsterdam. Waren de eerste Zeeuwen op Sint Maarten de naamgevers van het bij-eilandje Middelburg dat toen allang op de kaart stond als Tintamarre?

Walcherse kooplieden

Een tweede mogelijkheid is dat de naam Middelburg is gegeven tijdens de periode waarin Sint Maarten een zogeheten patroonschap was. Daarvoor moeten we ons verplaatsen naar het midden van de zeventiende eeuw. In een verdrag tussen Frankrijk en Nederland werd op 23 maart 1648 officieel bepaald dat het noordelijke deel van het hoofdeiland Sint Maarten de Fransen toekwam en het zuidelijke deel de Nederlanders. In 1649 kwam het Nederlandse deel onder de bescherming te staan van Pieter van Rhee en Abraham van Pere. Zij waren particuliere geldschietters die het eiland in leen hadden van de WIC. Een dergelijke constructie werd een patroonschap genoemd. De aan elkaar gelieerde Walcherse kooplieden waren overigens betrokken bij meer leengebieden in Midden- en Zuid-Amerika. Al snel ging het patroonschap over op de befaamde Vlissingse broers Adriaen en Cornelis Lampsins, reders, kooplieden en bestuurders in Vlissingen. Tijdens dezelfde periode hadden de gebroeders Lampsins ook het eiland Tobago onder hun hoede. Hun Walcherse patroonschap over Sint Maarten zou tot 1672 duren.

Verwijzingen naar de patria gaven een patroonschap signatuur. Zo weten we dat op Sint Maarten de Lammerenberg een verwijzing was naar het familiewapen van de Lampsins, te vergelijken met Lamme-

renburg, de Koudekerkse buitenplaats van Cornelis Lampsins. Op Tobago werden de namen Nieuw-Walcheren, Nieuw-Vlissingen en Fort Lampsinsburg geïntroduceerd. Kan Tintamarre Middelburg zijn genoemd tijdens het patroonschap van de genoemde heren? Vanuit geografisch oogpunt lijkt dat onmogelijk, want het bij-eilandje hoorde

Cornelis Lampsins, baron van Tobago, 1655. Uit: Grote Atlas van de West-Indische Compagnie. Oude WIC, deel I. (ZB\ Planbureau en Bibliotheek van Zeeland, 3144 B37)

vanaf 1648 immers bij het Franse gedeelte van Sint Maarten. Volgens *Het ijspaleis* van Boudewijn Büch werd Tintamarre echter niet opgenomen in het originele opdelingsverdrag van Sint Maarten en dus moet het bij-eilandje stilzwijgend Nederlands territorium zijn gebleven. Zo kan de naamgeving van Middelburg wellicht tijdens het Walcherse patroonschap hebben plaatsgevonden.

Maar er rest nog een derde optie.

Le roi de Tintamarre

In 1801 toog de jonge Amsterdammer Diederik Johannes van Romondt naar Sint Maarten. Zijn familie had goede contacten met de gouverneur van het eiland, mr. Willem Hendrik Rink. Diederik Johannes werkte zich in de Cariben snel op en ook hij werd gouverneur van het eiland; hij bekleedde dat ambt van 1820 tot 1840. Kort na zijn aankomst in 1801 kocht hij Tintamarre al. Het zou generaties lang binnen de familie Van Romondt blijven. Zou Diederik Johannes zijn stukje land hebben omgedoopt tot Middelburg? Maar wat was dan het verband tussen hem en de Zeeuwse hoofdstad? Die vragen kunnen we vooralsnog niet beantwoorden.

Aan een nazaat van de gouverneur, de spraakmakende Diederik Christiaan van Romondt, kunnen we niet voorbij gaan. Vanaf ongeveer 1902 tot 1931 bewoonde deze Diederik het eilandje Tintamarre. Hij

liet er een landhuis en een boerderij bouwen, en zette een katoenplantage en een kleine veefokkerij op. Er werd zelfs een spoorbaantje aangelegd. Met de ongeveer 110 personen die werkzaam waren voor Van Romondt ontstond een kleine gemeenschap. Van Romondt liet in 1913 dertigduizend Nederlandse centen overkomen en introduceerde deze als lokale valuta.

In 1913 verscheen er een reportage over het bij-eilandje in de Franse krant *Journal de Paris*. Daarin werd Diederik de titel "Le roi de Tintamarre" (koning van Tintamarre) aangemeten. Prompt meldden zich verschillende Franse, Italiaanse en Duitse dames die naar de hand van de vrijgezel Van Romondt dongen. Naar zijn eigen zeggen

Sint Maarten, met rechtsboven het eiland Tintamarre. Uit: Grote Atlas van de West-Indische Compagnie. Oude WIC, deel II. (ZB\ Planbureau en Bibliotheek van Zeeland, 3144 B37)

waren dat "schatrijke vrouwen, gravinnen en verwende erfdochters".

De zonderling Diederik overleed, onge- trouwd, in 1948 op Sint Maarten. Zeventien jaar eerder, in 1931, had hij Tintamarre verkocht aan een Franse koopman uit Saint-Martin. Die had het eiland verhuurd aan Rémy de Haenen, een Frans-Neder- landse scheepsbouwer en avonturier met een passie voor luchtvaart. Tussen 1946 en 1950 runde De Haenen de kleine lucht- vaartmaatschappij Compagnie Aérienne Antillaise, die over een landingsbaan van 500 meter beschikte. Aan de bedrijvigheid kwam een vroegtijdig einde vanwege een aantal ongelukken.

Sinds 1950 is Tintamarre weer onbewoond. Er zijn nog resten te vinden van zowel de landingsbaan, de spoorbaan als de katoen- plantage.

Ongenode gasten

In 1983 werd biermagnaat Freddy Heine- ken ontvoerd. Nadat de vrijheidsberoving was beëindigd vluchtten twee van de drie kidnappers naar Parijs. Daar werden ze gearresteerd door de Franse politie. Nederland had geen uitleveringsverdrag met Frankrijk, althans niet voor wat betreft ontvoering en afpersing. Frankrijk zat in zijn maag met deze ongenode gasten. Wat er toen volgde had het script voor een klucht kunnen zijn. De ontvoerders werden overgebracht naar het Frans-Caribische eiland Guadeloupe. Het plan was om de twee direct door te vliegen naar het Neder- landse deel van Sint Maarten. Nog in het vliegtuig maakten de heren bezwaar tegen de naar hun mening onrechtmatige gang van zaken. De route werd verlegd, waarna de voortvluchtigen werden afgezet op het kleine Saint-Barthélemy (St. Barths), een

eilandje dat bestuurlijk onder Guadeloupe viel. De lokale bevolking kwam echter in opstand want zij waren niet gediend van het lozen van criminelen. De reis werd toen vervolgd naar het Franse deel van Sint Maarten, maar dat leidde ook hier tot grote onrust. Om verdere escalatie te voor- komen, werd het duo met spoed per schip afgezet op een onbewoond eilandje. Dat was Tintamarre. Hier verbleven de Heine- ken-ontvoerders een etmaal, waarna ze per helikopter naar het aanvankelijke doel Guadeloupe werden teruggebracht. Na al dat geklungel ging de reis uiteindelijk terug naar Frankrijk. Later volgde alsnog uitleve- ring naar Nederland.

Van de kaart

De oudste landkaarten van het Caribisch gebied waren van de eerste Europeanen die dit gebied aandedden, de Spanjaarden. Daarop stond ook het kleine Tintamar- re. Er volgden al snel andere naties die naar deze regio trokken en deze in kaart brachten. Op oude Engelse kaarten werd Tintamarre Flat Island genoemd en op Franse kaarten Île de Tintamarre of La Flaque. Volgens een enkele bron zou het bij-eilandje ook Hat Island (Hoedeneiland) zijn genoemd, maar dat berust op een mis- verstand. De letters FI van het Engelse Flat werden aangezien voor een H en zo zag men, nogal knullig, de woorden Hat Island. Omdat de Spanjaarden de oorspronkelijk- ke naamgevers waren moet Tintamarre een Spaans woord zijn. De woorden tinta en mar(re) wijzen richting een getinte of gekleurde zee of iets in die geest. In het genoemde boek van Büch lezen we dat Tintamarre in het Frans rumoer of kabaal betekent. Dat het een Frans woord zou zijn ligt echter niet voor de hand.

De volgens Van der Aa aan Tintamarre gekoppelde naam Middelburg is mogelijk nooit officieel geworden. Misschien is Middelburg korte tijd in gebruik geweest om vervolgens in de vergetelheid te raken. Helemaal van de kaart, voorbeeldig passend in deze rubriek.

Jaco Simons

Bronnen

– A.J. van der Aa, 'Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden', vol. 7, 1845.

– B. Brommer e.a., 'Grote atlas van de West-Indische Compagnie', deel 2 (De nieuwe WIC 1674-1791), Voorburg 2012.

– B. Büch, 'Het ijspaleis' (Eilanden, derde deel), Amsterdam 1993.

– J. Hartog, 'De bovenwindse eilanden. Sint Maarten, Saba, Sint Eustatius', Aruba 1964.

– J. Simons, 'Nieuw-Walcheren en Nieuw-Vlissingen', in: *De Wete* nr. 3, 2013.

– J. Simons, 'Plantages in de West', in: *De Wete* nr. 1, 2014.

– www.caribbean-beat.com.

– www.inzichten.nl.

Nieuwe uitgaven

'k è heleze

Collaboratie

Met zijn boek over culturele collaboratie in Zeeland heeft Lo van Driel een belangrijke bijdrage geleverd aan de Zeeuwse oorlogsgeschiedenis. Het is goed gedocumenteerd, leesbaar geschreven en prachtig geïllustreerd. Ondergetekende heeft het met veel plezier gelezen. Hiermee wordt een lacune in de Zeeuwse oorlogsgeschiedenis gevuld. Het levendige concert-, schouwburg- en bioscoopbezoek tijdens de oorlog ondanks de voortdurende campagne daartegen in de illegale pers, is door de algemene literatuur over cultuur in de oorlog wel bekend. Van Driel hoefde dat beeld voor Zeeland niet bij te stellen. Veel aandacht krijgt A. Meerkamp van Embden, die als rijksarchivaris en secretaris van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen een belangrijke rol speelde in het cultu-

rele leven voor en in de oorlog. Door zijn vele publicaties, ook in landelijke wetenschappelijke tijdschriften als het *Tijdschrift voor Wijsbegeerte*, genoot hij grote bekendheid. Zijn bewondering voor de filosoof Hegel bracht hem in het kamp van het nationaalsocialisme. Na de Duitse aanval op de Sovjet-Unie werd hij lid van de NSB. Zijn angst voor het communisme gaf

volgens eigen zeggen de doorslag. Maar daarvoor al had hij door de muziekmiddagen op Der Boede, het landgoed waar *Beaufragte* W. Münzer hof hield, er blijk van gegeven niet bepaald anti-Duits te zijn. Münzer ontving op zijn muziekmiddagjes de pro-Duitse elite van Zeeland; daaronder ook de burgemeester van Middelburg Van Walré de Bordes die, gedreven door de zogenaamd pacifistische maar in wezen pro-Duitse Oxford-beweging er in 1940